

*Яковенко Марина Анатоліївна,
асистент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ: СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ

Зростання державного боргу є світовим явищем. Це стало спільною рисою бюджетних секторів більшості країн. Сучасний економічний досвід свідчить, що державний борг сам по собі не є серйозною проблемою, такою є неправильне управління та нестабільність державного боргу. Сучасна теорія стабільності державного боргу визначає ґрунтовний зв'язок між економічною стабільністю та стабільністю боргу в країні. Неправильне управління боргом та постійне зростання співвідношення боргу та ВВП можуть спричинити окремі негативні тенденції та зміни основних макроекономічних показників, а саме: витіснення інвестицій, нестабільність фінансової системи, інфляційні навантаження, коливання обмінного курсу тощо. Постійний і високий державний борг вимагає великої частини бюджетних ресурсів для його обслуговування.

Головною метою дослідження є розкриття сутності та особливостей управління державним боргом.

Розглянуті в літературі визначення поняття «управління державним боргом» багато в чому збігаються зі складовими елементами цього терміна, що включають операції з випуску, погашення й обслуговування державних боргових зобов'язань, дослідження і регулювання кон'юнктури фінансового ринку тощо. Водночас існують відмінності в їх трактуванні. Так, Ю. Долганова та С. Уксусова наголошують, що управління державним боргом – це сукупність заходів, реалізованих державними структурами щодо виконання зобов'язань, які виникають із державних запозичень, гарантій по зобов'язаннях третіх осіб, інших зобов'язань відповідно до видів боргових зобов'язань, взятих на себе державною або її суб'єктом [1]. Це визначення, на наш погляд, є не дуже вдалим, оскільки розглядається лише в контексті боргових зобов'язань, не враховуючи збереження прийняттого рівня ризику та забезпечення боргової безпеки держави.

На думку Л. Чувахіна та В. Коновалова, управління державним боргом – це процес розроблення і виконання стратегії управління державними борговими зобов'язаннями, що дає змогу залучити необхідну суму фінансів, виконати цільові установки Уряду щодо рівня ризику і витрат, а також виконати будь-які інші завдання у сфері управління державним боргом [2]. Автори зводять управління державним боргом до розробки й реалізації боргової стратегії, виключаючи зі сфери боргового менеджменту боргову тактику.

Л. Г. Під'яблонська управління державним боргом розуміє як сукупність заходів держави щодо виплати доходів кредиторам і погашення позик, зміни умов вже випущених позик, визначення умов і випуск нових державних цінних паперів [3]. Однак вважаємо такий підхід не зовсім чітким, оскільки управління

розглядається лише в контексті випуску, обслуговування та погашення державних цінних паперів, не враховуючи у складі державного боргу заборгованість за кредитними угодами.

Під управлінням державним боргом С. Юрій та В. Федосов розуміють «комплекс заходів, що здійснюються державою в особі уповноважених органів щодо визначення обсягів та умов залучення коштів, їх розміщення і погашення, а також забезпечення платоспроможності держави» [4, с. 236].

На думку А. Глуценка, що управління державним боргом полягає в забезпеченні платоспроможності держави, тобто можливості погашення нею своїх боргів. Воно може розглядатися як у широкому, так і у вузькому розумінні. У широкому розумінні управління державним боргом передбачає формування одного з напрямів фінансової політики держави, пов'язаної з її діяльністю у ролі позичальника і гаранта. Це потребує комплексного підходу, а саме:

- координації грошово-кредитної та фіскальної політики держави;
- узгоджених взаємовідносин уряду та Національного банку України з питань боргової політики;
- розроблення ефективних форм і методів зниження боргового тягаря із застосуванням інструментів активного управління державним боргом.

Управління державним боргом у вузькому розумінні слід розглядати як сукупність дій, пов'язаних з:

- підготовкою до випуску боргових зобов'язань держави;
- розміщенням боргових зобов'язань;
- наданням державних гарантій за борговими зобов'язаннями;
- проведенню операцій з обслуговування та погашення боргових зобов'язань.

Отже, управління державним боргом – комплекс заходів, що здійснюються державою в особі її уповноважених органів щодо визначення обсягів та умов залучення коштів, їх розміщення і погашення, а також забезпечення платоспроможності держави [5, с. 134].

Проаналізувавши існуючі підходи до трактування сутності поняття «управління державним боргом», пропонуємо власне бачення цього визначення. Управління державним боргом – це цілеспрямовані заходи країни з метою мінімізації витрат на позики, що базуються на грошових потоках, у довгостроковій перспективі на прийнятному рівні ризику.

Список використаних джерел

1. Долганова Ю. С., Уксусова С. Ю. Дискуссионные вопросы управления государственным долгом // Известия УрГЭУ. 2011. № 3 (35). С. 96–101.
2. Чувахина Л. Г., Коновалов В. В. Цели и методы управления государственным долгом в условиях финансовой нестабильности // Вопросы современной науки и практики. 2012. № 3 (41). С. 245–249.
3. Подьяблонская Л. М. Государственные и муниципальные финансы: учеб. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2009. 559 с.
4. Юрій С. І., Федосов В. М. Фінанси: підруч. Київ: Знання, 2008. 611 с.
5. Глуценко А. С. Фінанси: навч. посіб. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 190 с.